

تبیین نقش گردشگری در پایداری اقتصادی روستاها با رویکرد آمایش محیطی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان آمل - استان مازندران)

مریم گاذا

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

نصراله مولائی هاشجین^۱

استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

عیسی پور رمضان

استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

محمد رضا افشاری آزاد

استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۱۵

چکیده

رشد و گسترش گردشگری از پدیده‌های مهم جهان امروز است و نواحی روستایی از جمله مکان‌هایی است که در این زمینه بسیار مورد بهره برداری قرار گرفته است. توسعه گردشگری در نواحی روستایی از یک طرف می‌تواند نقش مهمی در متنوع سازی اقتصاد روستایی داشته و زمینه ساز توسعه پایدار آن باشد و از سوی دیگر وسیله‌ای برای تحریک رشد اقتصاد ملی نیز به حساب می‌آید. براین اساس آنچه که در پژوهش حاضر به عنوان هدف اصلی پژوهش در نظر گرفته شد، تبیین نقش گردشگری در پایداری اقتصادی روستاها بود که به صورت مطالعه موردی در ۸۵ روستای برخوردار از منابع و جاذبه‌های گردشگری در شهرستان آمل استان مازندران انجام پذیرفت. از نظر هدف نوع تحقیق، کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش شناسی، تحلیلی - توصیفی است. روش گردآوری اطلاعات نیز به صورت کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد. حجم نمونه‌ها براساس فرمول کوکران، ۳۶۵ خانوار نمونه برآورد شده است. اعتبار سنجی روایی و پایایی پرسشنامه با استفاده از نرم افزار SPSS از طریق محاسبه آلفای کرونباخ در گویه‌های متنوع سازی اشتغال و افزایش درآمد مورد تأیید قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمونهای آماری t و پیرسون استفاده شده است. نتایج تحلیل بدست آمده از آزمون پیرسون، فرضیه تحقیق را تأیید کرده است. اما نباید فراموش کرد که نقش توسعه گردشگری در شاخص‌های متنوع سازی اشتغال خانوار و شاخص‌های افزایش درآمد خانوار روستا، در سطح متوسط بوده و لذا برای بهبود نقش گردشگری در متنوع سازی اشتغال و افزایش درآمد خانوار روستا، برنامه ریزی و سرمایه گذاری در این صنعت الزامی است.

کلیدواژگان: گردشگری روستایی، پایداری اقتصادی، سکونتگاه‌های روستایی، شهرستان آمل.

مقدمه

رشد و گسترش گردشگری از پدیده‌های مهم جهان امروز است و نواحی روستایی از جمله مکان‌هایی است که در این زمینه بسیار مورد بهره برداری قرار گرفته است. در واقع می‌توان گفت امروزه میعادگاه گردشگران از شهرهای بزرگ و تاریخی به سوی فضاهای روستایی و طبیعی تغییر ماهیت داده که این امر در توسعه نواحی روستایی نیز تأثیر به‌سزایی داشته است. توسعه گردشگری در نواحی روستایی از یک طرف می‌تواند نقش مهمی در متنوع سازی اقتصاد روستایی داشته و زمینه ساز توسعه پایدار آن باشد و از سوی دیگر وسیله‌ای برای تحریک رشد اقتصاد ملی نیز به حساب می‌آید. گردشگری، یکی از پویاترین فعالیت‌های اقتصادی عصر حاضر است که توسعه آن نقش مهمی در توسعه پایدار، درآمدزایی، اشتغالزایی، توزیع درآمد، عدالت اجتماعی، رفع فقر ایفا می‌کند و به عنوان یکی از منابع درآمد و ایجاد اشتغال در سطح ملی می‌تواند رهیافتی برای توسعه اقتصادی در قلمرو ملی باشد (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۶: ۸۲). در عصر حاضر گردشگری به طور اعم و پایداری گردشگری به طور اخص در مناطق توریستی شهری و روستایی، به یکی از مهم‌ترین مباحث در محافل علمی و آکادمیک جهان تبدیل شده است. ارزیابی وضعیت حاضر و نحوه پیشرفت به سوی پایداری گردشگری بخصوص در نواحی روستایی، باعث توسعه روستایی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی می‌گردد. از طرفی رسیدن به پایداری در ابعاد مختلف آن مستلزم وجود سنجه‌ها، شاخص‌ها و الگوهای صحیح جهانی گردشگری در جهت ارزیابی و تبیین وضعیت پایداری گردشگری است (سلمانی، ۱۳۹۲: ۲۹).

در راستای توسعه پایدار روستایی، طی دهه‌های اخیر، توجه به متنوع سازی اقتصاد روستایی در سالیان اخیر بیشتر گردیده (جوان و حیدری مکر، ۱۳۸۹: ۵۴). اگر چه موضوع متنوع سازی فعالیت‌های اقتصادی در کشورهای در حال توسعه از دیرباز مطرح بوده است (در انتقاد از تئوری‌های رشد)، اما می‌توان گفت که در عرصه نظریات توسعه روستایی در دهه‌های اخیر امری نو شمرده می‌شود. یکی از این راهبردها که امروزه مکمل توسعه روستایی و مورد پذیرش و اقبال جهانی است فعالیت صنعت گردشگری در روستا است (رضوانی، ۱۳۸۸: ۱۱۱). گردشگری روستایی یک پدیده بسیار قدیمی است و به عنوان یک فعالیت تفریحی - اجتماعی ابتدا در نیمه دوم قرن هجدهم در بریتانیا و سپس در کل اروپا ظاهر گردید. قبل از آن نیز نواحی روستایی مورد استفاده فعالیت‌های تفریحی قرار می‌گرفت، اما محدود به اشراف و اقشار برتر جامعه بود (مهدوی حاجیلویی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۹؛ رضوانی، ۱۳۹۰: ۳۶). در سال‌های اخیر گردشگری روستایی به عنوان یکی از راه‌های از بین بردن فقر روستایی، در تحقیقات و پژوهش‌های مکتوب در توسعه روستایی وارد شده و توجه زیادی را کسب کرده است (Holland et al, 2003؛ جمعه پور و احمدی، ۱۳۹۰: ۳۸).

پایداری به حفظ و بهبود منابع تولید در درازمدت اشاره دارد. چهار ابعاد کلیدی برای پایداری وجود دارد: اقتصادی، زیست محیطی، نهادی و اجتماعی که همه مهم هستند و باید بین آنها تعادل برقرار شود. شاخص‌های پایداری مفهوم جدیدی است که با هدف ارزیابی در برنامه ریزی و توسعه مطرح می‌شود؛ شاخص‌های پایداری معیارهای پیش‌آهنگ پایداری و منعکس‌کننده مؤلفه‌های اساسی و بنیادی برای سلامت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی جامعه در بلندمدت و طی نسل‌ها هستند (sustainableseatle, 1996:4). مفهوم پایداری اقتصادی عمدتاً با معیارهایی همچون سهم گردشگری در کاهش فقر، توزیع درآمد، ثروت و منابع اقتصادی و پایداری معیشت ساکنان محلی مشخص می‌شود شاخص‌های اقتصادی برای سنجش وضعیت اقتصادی استفاده می‌شود. پایداری اقتصادی، که

می‌توان از طریق حفظ یا افزایش سطح درآمد و هم چنین هزینه در طول زمان کسب کرد (Assefa & Frostell, 2007:10). با توجه به مفاهیم و معیارهای به کار گرفته شده در آن، با بهره‌گیری از گردشگری روستایی که می‌تواند فرصت‌هایی جدید را برای جوامع روستایی فراهم آورد و از دیگر سو موجبات حفظ و پایداری این مناطق را در طول زمان تضمین نماید؛ می‌توان گامی در جهت توسعه‌ی روستا برداشت (اعظمی و همکاران، ۱۳۹۴:۱۵۹).

کشور ایران با اتکای به شرایط جغرافیایی یعنی توپوگرافی متنوع، تنوع اقلیمی و ویژگی‌های فرهنگی و تاریخی خاص، منابع فراوانی را برای توسعه و رونق صنعت گردشگری فراهم آورده است. با توجه به اینکه کشور ایران از نظر منابع طبیعی در سطح بالای قرار دارد که از این لحاظ جزو پنج کشور برتر جهان از لحاظ تنوع زیست محیطی قرار دارد و یکی از ذخیره‌گاه‌های مهم زیستی در جذب گردشگر به شمار می‌رود. با توجه به این ویژگی‌های مطرح شده لزوم توجه جدی به مقوله‌ی سیر و سیاحت و گردشگری، به عنوان پدیده‌های جدید در زندگی ماشینی قرن بیست و یکم بسیار احساس می‌شود و اهمیت آن روز به روز در دنیا در حال افزایش می‌باشد. لذا در راستای هدف پژوهش سؤالاتی که مورد کنکاش و بررسی قرار گرفته شده است به صورت ذیل بیان شده است:

۱- بین توسعه گردشگری در نواحی روستایی و میزان متنوع سازی اشتغال چه رابطه‌ای وجود دارد؟

۲- بین توسعه گردشگری در نواحی روستایی و افزایش درآمد چه رابطه‌ای وجود دارد؟

در ادامه نیز به بررسی موضوعی پژوهش پرداخته شده است:

مهدوی و همکاران، ۱۳۸۷، در مقاله‌ای با عنوان اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نظر سنجی از روستاییان دره‌کن و سولقان، که نتایج آن نشان داده که گردشگری در زمینه اقتصادی اثرات محدودی داشته و به جز اشتغال‌زایی و درآمد زایی اندک، موجب بالا رفتن قیمت‌ها و سوداگری زمین شده است. و در زمینه اجتماعی اثرات مثبت اما در زمینه زیست محیطی ورود گردشگران به نابودی گونه‌های گیاهان و جانوری، افزایش آلودگی و تخریب محیط زیست منجر شده است. سلیمانی و همکاران، ۱۳۸۹، در مقاله‌ای با عنوان نگرش ساکنان مناطق گردشگری روستایی نسبت به پیامدهای گردشگری روستایی در شهرستان ایذه نتیجه‌گیری نموده‌اند که کاهش اثرات منفی زیست محیطی و افزایش منافع اقتصادی حاصل از فعالیت‌های گردشگری را مهمترین عامل ایجاد نگرش مثبت در بین ساکنان بیان کرده‌اند. مطیعی لنگرودی و مریم رضائیه آزادی، ۱۳۹۲، در مقاله‌ای تحت عنوان ارزیابی اثرات اقتصاد گردشگری از دیدگاه جامعه میزبان در تفرجگاه بند ارومیه مشخص نمودند که یکی از مهم‌ترین دلایل توجه دولت‌ها و برنامه‌ریزان به گردشگری، پیامدهای اقتصادی آن برای منطقه می‌باشد، به طوری که امروزه گردشگری عامل مهمی برای توسعه اقتصادی به حساب می‌آید نتایج پژوهش نشان می‌دهد، که گردشگری اثرات مثبتی همچون ایجاد اشتغال برای جوانان و افزایش درآمد برای ساکنین محلی و اثرات منفی مانند افزایش قیمت زمین برای ساکنین محلی به دنبال داشته است. زرافشانی، لیدا شرفی و دیگران، ۱۳۹۲، در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی اثرات توسعه گردشگری در ارتقاء شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی (مورد: منطقه گردشگری ریجاب در استان کرمانشاه)، نتایج تحلیل عاملی این تحقیق نشان داد که توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه دارای چهار پیامد عمده می‌باشد. این پیامدها عبارتند از: درآمدزایی، ایجاد مشکلات زیست محیطی، توسعه فرهنگی و کاهش سرمایه

اجتماعی. نتایج این مطالعه می‌تواند دستاوردهایی برای سازمان جهانگردی و گردشگری به همراه داشته باشد. بدین معنا که با بکارگیری نتایج این مطالعه می‌توان اثرات مثبت گردشگری را تقویت و پیامدهای منفی آن را کاهش داد. مرادی مسیحی و علی قاسمی، ۱۳۹۳، در مقاله‌ای تحت عنوان نقش گردشگری در توسعه اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان بهشهر مشخص نمودند که نخست آستانه آسیب‌پذیری روستایی به لحاظ وجود منطقه تفریحی عباس‌آباد و چشم انداز اکوتوریستی بالاست. سپس گردشگری روستایی در این روستا نیازمند بازنگری و ارائه سیاست‌های مناسب در جهت رفع محدودیت‌ها و استفاده از مزیت‌های نسبی موجود می‌باشد. در نهایت برنامه‌ریزی گردشگری می‌تواند در این ناحیه موجب تنوع اقتصاد محلی و رونق فعالیت‌های اقتصادی به صورت سازمان یافته در حوزه گردشگری شده و زمینه توسعه پایدار روستایی را فراهم آورد. محمدی یگانه و محمد ولایی، ۱۳۹۳، در مقاله‌ای تحت عنوان تنوع بخشی به اقتصاد روستاها جهت تحقق توسعه پایدار مشخص نمودند که تنوع شالوده و اساس ثبات و پایداری است و هر اندازه سیستمی متنوع‌تر گردد، پایداری و پویایی آن در طول زمان و در مکان‌های مختلف نه تنها در مقابل تنش‌های درونی، در مقابل تنش‌های بیرونی نیز حفظ می‌گردد.

مبانی نظری و رویکردها

مفهوم گردشگری روستایی

توسعه نواحی روستایی تا به امروز تابع راهبردهای متفاوتی بوده است. یکی از این راهبردها که امروزه مکمل توسعه روستایی و مورد پذیرش و اقبال جهانی است فعالیت صنعت گردشگری در روستا است (رضوانی، ۱۳۸۸: ۱۱۱). امروزه در بسیاری از کشورهای جهان گردشگری روستایی توجه تعداد زیادی از گردشگران را به خود جلب کرده و به عنوان یکی از مردمی‌ترین اشکال گردشگری به شمار می‌آید. براساس گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در ایالات متحده آمریکا در سال ۱۹۹۲ بیش از ۷۰ درصد جمعیت از انواع تفریحات روستایی و محیط‌های کشاورزی برخوردار گردید که این درصد در سال ۲۰۰۴ به ۷۶ رسیده است (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۹: ۲۰۱). گردشگری روستایی دارای اشکال متعددی است به همین دلیل ارائه تعریف جامع و دقیق از آن دشوار است و می‌توان گفت تعریف مشترک و پذیرفته شده‌ای بین محققان در زمینه گردشگری روستایی وجود ندارد (کریمی رستگار، ۱۳۹۴: ۱۹). شناخته شده ترین و عمومی ترین تعریف مربوط به لین است که این نوع گردشگری را به عنوان فعالیت‌های گردشگری در محیط روستا می‌داند (فروچت، ۲۰۰۵: ۳۳۵). گردشگری روستایی به طور کلی شامل گردشگری در مناطق غیر شهری می‌شود، و اغلب شامل گردشگری در مناطقی است که صنعت آن کشاورزی است. این نوع از گردشگری می‌تواند کشاورزان و ساکنان محلی را از لحاظ اقتصادی به وسیله کمک به درآمد خانواده بهره مند سازد (مک کلینچی و کارمیچل، ۲۰۱۰: ۱۷۹). کمیسیون اتحادیه اروپا (۱۹۸۶) به ارائه دو تعریف از گردشگری روستایی پرداخته است. این کمیسیون در تعریف ابتدایی گردشگری روستایی را هر فعالیت گردشگری می‌داند که در جوامع روستایی انجام گیرد. اما این تعریف بسیار کلی بود و از این رو اقدام به ارائه تعریف جدیدتری از آن به شرح زیر نمود: «گردشگری روستایی یک نوع از گردشگری است که در جوامع روستایی به عنوان اهداف سیستم برجای خواهد گذاشت» (غنیان، ۱۳۸۹: ۶۰). کمیسیون جامعه اروپا در تعریف گردشگری: «گردشگری روستایی را چنین تعریف کرده است که گردشگری روستایی تنها شامل گردشگری کشاورزی نیست، بلکه همه فعالیت‌های گردشگری در مناطق

روستایی را شامل می‌شود» (راسق قزلباش، ۱۳۹۲: ۱۰۰). همچنین گردشگری روستایی عبارت است از فعالیت‌ها و گونه‌های مختلف گردشگری در محیط‌های مختلف روستایی که در بردارنده آثار مثبت و منفی برای محیط زیست روستا، انسان و طبیعت است (سقای، ۱۳۸۳). گردشگری روستایی به مجموعه فعالیت‌ها و خدماتی گفته می‌شود که برای شخص گردشگر به هنگام مسافرت به مناطق روستایی انجام می‌گیرد، و می‌تواند شامل توریسم کشاورزی، توریسم مزرعه، توریسم طبیعی و توریسم فرهنگی باشد (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۳).

نقش، اثرات و پیامدهای گردشگری روستایی

گردشگری روستایی با توجه به ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی موجود در روستاها، می‌تواند در تجدید حیات روستاها، ایجاد اشتغال و درآمد برای روستاییان، حفاظت از میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی و در نهایت توسعه یکپارچه روستایی نقش مهمی داشته باشد (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸). از نظر اقتصادی، گردشگران روستایی برای اقامت، خرید کالاهای محلی و خدمات، پول پرداخت می‌کنند. این پول‌ها در فعالیت‌های محلی جریان یافته و موجب تحریک مناطق روستایی در برآوردن هر چه بهتر و بیشتر نیازهای بازدید کنندگان می‌شود و اثرات مهم اقتصادی آن به کند شدن روند تخلیه‌ی سکونت گاه‌های روستایی منتهی شود (جوان و سقای، ۱۳۸۳: ۱۱۳). با توجه به دیدگاه‌ها و نظریه‌های مختلف به گردشگری و توسعه روستایی می‌توان گفت که گردشگری روستایی با فراهم آوردن فرصت‌های جدید برای بسیاری از روستاها به عنوان وسیله‌ای است که به جوامع روستایی حیات دوباره می‌دهد و موجب توسعه این نواحی می‌شود و این سکونتگاه‌ها را پابرجا نگه می‌دارد (علیپور شیر سوار و دوست جلالی، ۱۳۹۰: ۵).

ارزیابی آثار اقتصادی گردشگری سبب فراهم نمودن اطلاعات لازم جهت شکل‌گیری سیاست‌های توسعه گردشگری می‌گردد. این سیاست‌ها تعیین‌کننده کل ساختار مورد نیاز یک کشور برای دست یافتن به متناسب‌ترین نوع تولید در گردشگری است. با وجود کلیه این مسائل، بررسی آثار اقتصادی گردشگری در تحلیل اقتصاد جهانی جنبه حیاتی دارد. گردشگری مفیدترین بخش صنعتی جهان است و حدود ۱۳ درصد از تولید ناخالص ملی را تشکیل می‌دهد. این صنعت بخشی است که تعدادی بالغ بر ۱۰۰ میلیون کارمند-بیشترین نیروی انسانی- را به کار می‌گیرد (گوهریان و کتابچی، ۱۳۸۴: ۱۵۱).

مزایا و منافع اقتصادی حاصل از گردشگری، جلوه‌های جغرافیایی و ویژگیهای مفرح آن بسیار جالب توجه است و بیشتر مطالعات و تحقیقات انجام شده به این موارد پرداخته است. اثرات فراوان مثبت اقتصادی و به خصوص نقش شتغال‌زایی این صنعت توجه استراتژیست‌ها و دولتمردان کشورهای مختلف را به برنامه‌ریزی جهت توسعه زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری در این بخش جلب نموده است (میمند، ۱۳۹۱: ۸۸). همچنین گردشگری روستایی به طور فزاینده‌ای توان اقتصادی و پتانسیل‌های زیستی را در مناطق روستایی بالا برده و محرک حیات سکونتگاه‌ها و نیز بهبود دهنده شرایط زندگی جوامع روستایی به حساب می‌آید (briedenhann, 2004). بنابراین گردشگری بعنوان یک عامل اقتصادی عمده و بسیار مؤثر در سالهای اخیر مورد توجه فراوان قرار گرفته و بدین علت سعی فراوان می‌شود که حتی الامکان از عوامل مؤثر در کاهش جریان گردشگری جلوگیری بعمل آمده و امکانات لازم جهت رشد و

توسعه گردشگری در منطقه فراهم شود. همچنین، به عنوان یک ابزار برای تولید اشتغال و توسعه اقتصادی در سطح منطقه، کاهش فقر را فراهم می آورد (سلی، ۱۹۹۷).

گردشگری در جریان ایجاد درآمد برای اهالی یک منطقه فرصت های برای اشتغال بکارهای تازه نیز پدید می آورد. چنانکه با توسعه فعالیتهای مربوط به گردشگری امکانات لازم برای اشتغال در هتل ها و رستوران ها و سایر انواع خدمات مربوط به هتلها، مانند کارهای ساختمانی فراهم می شود. به طور مثال، در کشور ترکیه تعداد کثیری از نیروی کار در هتل ها و تشریفات وجود دارد که صاحبان مشاغل مربوط به گردشگری، بخاطر فرار از مالیات وجود آن ها را به ثبت نرسانده اند (دیناری، ۱۳۸۴: ۶۰).

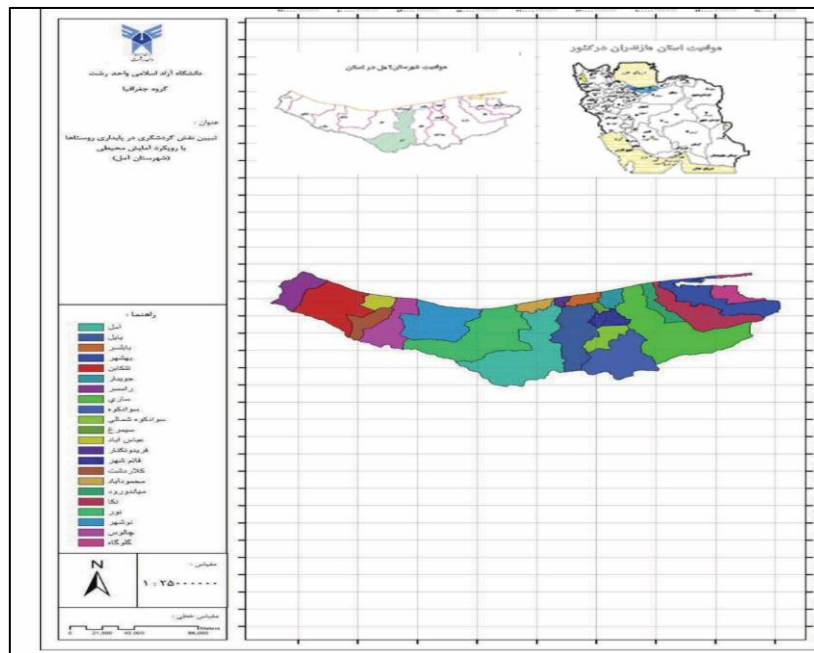
اگرچه آثار مثبت اقتصادی گردشگری انکار ناپذیر است، وجود این صنعت، شاید پیامدهای ناگوار اقتصادی برای کشورها و جوامع محلی داشته باشد که در صورت عدم شناخت این پیامدها، آینده گردشگری و وضعیت اقتصادی جوامع متکی به آن، با بحران مواجه می شود. در نتیجه در کنار مزایای صنعت گردشگری، بعضی از عواقب منفی از جمله در اقتصادهای وابسته و در زمینه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی در کشورهای گردشگرپذیر مشاهده شده است (صدر موسوی، ۱۳۸۶: ۸۹). در اینجا به برخی از پیامدهای منفی اقتصادی گردشگری اشاره می شود:

- ممکن است قیمت زمین به علت ایجاد تأسیسات و امکانات توریسم افزایش پیدا کند و به جای بهره گیری از زمین و ملک برای احداث مدارس، بیمارستان ها، فضای سبز و سایر ضروریات شهری، تأسیس هتل ها و تسهیلات توریسم در اولویت قرار گیرد.
- گردشگری شاید با ایجاد تغییر در ترکیب نیروی کار از نیروی متخصص به کارگران نیمه ماهر، تحمیل بار اضافی بر وسایل حمل و نقل و زیر ساخت های اقتصادی کشور، انزجار مردم کشور و جوامع میزبان نسبت به گردشگران را در پی داشته باشد.
- هزینه های گردشگری شاید اثر توری داشته باشند و سبب افزایش قیمت ها شوند. با توسعه صنعت گردشگری امکان جابجایی نیروی کار به وجود می آید و ممکن است سایر صنایع با کمبود نیروی کار مواجه شوند (زاهدی، ۱۳۷۷: ۳۶).
- گاهی توسعه گردشگری در یک ناحیه، وارد کردن فناوری، نیروی کار متخصص خارجی، کالاهای تزئینی لوکس و برخی تجهیزات خارجی را در پی دارد. این مسئله شاید به خارج شدن ارز از کشور یا منطقه منجر بشود.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان آمل در مرکز استان مازندران قرار دارد و از شمال به شهرستان محمودآباد، از شمال شرق به شهرستان فریدونکنار، از شرق به شهرستان بابل، از غرب به شهرستان نور و از جنوب به استان تهران محدود می شود. دارای مساحت ۳۰۷۴/۴ کیلومتر مربع می باشد که تقریباً ۱۲/۴۰ درصد کل مساحت استان را به خود اختصاص داده است و در ارتفاع ۷۶ متری از سطح دریاهای آزاد قرار گرفته است. از نظر عرض و طول جغرافیایی، شهرستان آمل بین ۳۵ درجه و ۳۶ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۴۰ دقیقه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۴۳ دقیقه تا ۵۲ درجه و ۳۳ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است (سالنامه آماری، ۱۳۹۰: ۹) (شکل شماره ۱). از جاذبه های طبیعی شهرستان آمل می توان به چشمه های آب گرم و آب معدنی، رودخانه ها، غارهای طبیعی یا کافر کلی ها، کوهستان و نواحی بیلاقی، جنگل ها و آبشارها اشاره نمود. همچنین از جاذبه های فرهنگی شهرستان آمل می توان به قلعه، پل های تاریخی، محوطه های باستانی و بناهای تاریخی (حمام، خانه های قدیمی و ...)، مساجد تاریخی، امامزاده، تکایا، سقاخانه (در گویش مازندرانی سقا نغار)،

زیارتگاه‌های مذهبی، لباس محلی، بازی‌های محلی (کاکرون، تپ چو، زوکا، خر جز موز (خرک جز مز)، چلیک مارکا، دینه و ممرز و مجیله)، خدمات زیر بنایی (زیر ساخت ها)، تأسیسات پذیرایی، مکانهای اقامتی، صنایع دستی، بازار هفتگی و غذاهای بومی و محلی اشاره نمود (اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهرستان آمل، ۱۳۹۵).

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهرستان آمل

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان مازندران (۱۳۹۰)

روش تحقیق

تحقیق در این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش تحقیق، تحلیلی- توصیفی می‌باشد. روش و ابزار گردآوری اطلاعات مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای، فیش‌برداری و در مطالعات میدانی مشاهده، عکسبرداری، مصاحبه و تکمیل پرسشنامه از مدیران محلی و مردم بومی است که اطلاعات در قالب جدول و نمودار ساماندهی خواهد شد. جهت انجام تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از آمار توصیفی در قالب جدول، نمودار و شکل و همچنین از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است.

جامعه آماری در این پژوهش، ۸۵ روستای دارای بیش از ۴ جاذبه گردشگری، از ۳۳۳ روستای دارای سکنه شهرستان آمل می‌باشد در این پژوهش حجم نمونه، خانوارهای روستایی در سطح شهرستان آمل است که بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه بندی شده سهمیه‌ای، انجام گرفته شده است. بر اساس فرمول کوکران ۳۶۵ خانوار به عنوان حجم نمونه خانوارهای روستایی تعیین گردیده و تعداد ۲۵ روستا (۲۵ درصد از روستاهای کوهستانی و ۵۰ درصد روستاهای جلگه‌ای دارای بیش از ۴ جاذبه گردشگری) به عنوان حجم نمونه روستایی تعیین گردیده است. از ۲۵ روستای نمونه، سهم روستاهای جلگه‌ای ۱۹ درصد و سهم روستاهای کوهستانی ۸۱ درصد می‌باشد. همچنین جهت آنکه حجم نمونه روستایی دارای پراکنش مناسب در سطح شهرستان داشته باشد، به تناسب تعداد و سهم روستا در هر بخش، تعداد روستاهای در همان بخش مشخص گردیده است و در نهایت روستاهای نمونه به صورت

تصادفی ساده انتخاب گردیده و سپس تعداد خانوار نمونه در هر روستا به تناسب تعداد خانوار همان روستا، تعیین گردیده است.

اعتبارسنجی روایی و پایایی پرسشنامه از طریق پانلی مشتمل بر صاحب نظران توسعه روستایی (اساتید جغرافیا) و متخصصین ذیربط با استفاده از نرم افزار SPSS از طریق محاسبه آلفای کرونباخ در گویه‌های متنوع سازی اشتغال و افزایش درآمد مورد تأیید قرار گرفت. بین تنوع اقتصادی روستاها و میزان پایداری آنها در سطح ۰.۰۵ درصد آلفا رابطه معناداری وجود دارد؛ به طوری که با افزایش تنوع اقتصادی در سطح روستاهای مورد مطالعه، میزان پایداری هر یک از روستاهای نیز افزایش می‌یابد.

نتایج

یافته‌های توصیفی

مشخصات فردی و عمومی پاسخگویان

در این قسمت ویژگی افرادی که در بین آنها پرسشنامه‌ی افراد نمونه توزیع و تکمیل شده است شامل سن، جنس، تحصیلات و شغل آورده شده است. از مجموع کل تعداد فراوانی پاسخگویان، ۱۵۸ نفر (۴۳/۳ درصد) مرد و ۲۰۷ نفر (۵۶/۷ درصد) زن بوده‌اند. اغلب پاسخگویان در طبقات سنی ۳۰ تا ۳۹ سال با ۳۶/۴ درصد و کمترین آنها در طبقات سنی ۶۰ سال و بیشتر با ۳/۳ درصد قرار گرفته‌اند. اکثر پاسخگویان متأهل بوده‌اند. اکثر پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی با فراوانی ۳۳/۹ درصد و کمترین آنها با فراوانی ۹/۴ درصد دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر بوده‌اند. بیشتر پاسخگویان به مشاغل آزاد با ۳۴ درصد فراوانی اشتغال داشتند؛ و کمترین تعداد آنها با فراوانی ۳/۳ درصد به بیکار اختصاص یافت (جدول شماره ۱).

جدول ۱. مشخصات فردی و عمومی پاسخگویان

متغیر	شاخص	تعداد فراوانی	درصد فراوانی	
جنس	مرد	۱۵۸	۴۳/۳	
	زن	۲۰۷	۵۶/۷	
تاهل	متاهل	۲۵۴	۶۹/۶	
	مجرد	۱۱۱	۳۰/۴	
گروه سنی (سال)	۲۰ تا ۲۹	۱۱۵	۳۱/۵	
	۳۰ تا ۳۹	۱۳۳	۳۶/۴	
	۴۰ تا ۴۹	۶۶	۱۸/۱	
	۵۰ تا ۵۹	۳۹	۱۰/۷	
	۶۰ سال و بیشتر	۱۲	۳/۳	
	تحصیلات	زیر دیپلم	۷۴	۲۰/۲
		دیپلم	۹۲	۲۵/۳
کاردانی		۴۱	۱۱/۲	
کارشناسی		۱۲۴	۳۳/۹	
کارشناسی ارشد و بالاتر		۳۴	۹/۴	
شغل	معلم و استاد	۳۵	۹/۶	
	کشاورز و دامدار	۳۲	۸/۹	

۲۱/۶	۷۹	خانه دار
۳۴	۱۲۴	آزاد
۱۵/۵	۵۷	کارمند
۷/۲	۲۶	دانش آموز و دانشجو
۳/۳	۱۲	بیکار

مأخذ: یافته‌های میدانی، ۱۳۹۶

متنوع سازی اشتغال

براساس نتایج جدول شماره ۳ بیش از ۵۰ درصد پاسخگویان عنوان داشتند که گردشگری و توسعه آن بر تنوع اشتغال در خانوارشان موثر بوده است (جدول شماره ۲ و ۳).

جدول ۲. توزیع تعداد و درصد پاسخگویان مبنی بر تاثیر گردشگری بر متنوع سازی اشتغال

گویه	ارزش	تعداد	درصد	ارزش درصدی	ارزش جمعی
تاثیر گردشگری بر متنوع سازی اشتغال	خیر	۱۶۵	۴۵.۲	۴۵.۲	۱۰۰.۰۰
	بلی	۲۰۰	۵۴.۸	۵۴.۸	۵۴.۸
	جمع	۳۶۵	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	

جدول ۳. توزیع تعداد و درصد پاسخگویان مبنی بر میزان تاثیر گردشگری بر متنوع سازی اشتغال

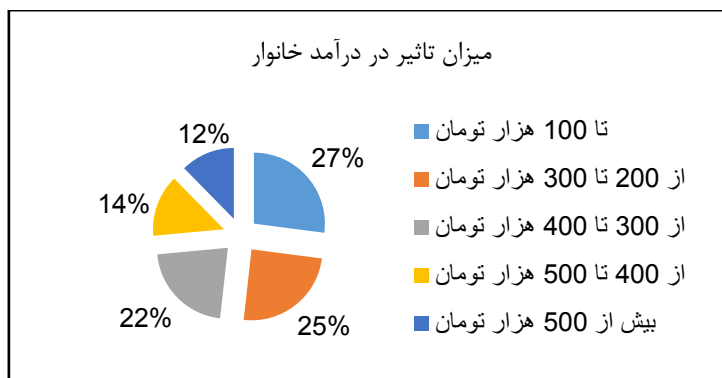
فراوانی	درصد	
۷۳	۳۶.۵	افزایش مغازه (سوپر مارکت، املاک، نانوائی، قصابی، تاکسی تلفنی، کافی شاپ و ...)
۲۳	۱۱.۵	ارائه خدمات گردشگری (سفره خانه سنتی، هتلداری، اجاره مسکن، برپایی نمایشگاه و ...)
۴۷	۲۳.۵	فروش محصولات بومی (صنایع دستی، لبنیات، نان محلی، عسل، ترشیجات، محصولات جالیزی و باغی)
۲۵	۱۲.۵	اشتغال در اماکن گردشگری و امور وابسته (هتلداری، راهنمای تور، اجاره مسکن و ویلا و ...)
۳۲	۱۶	اشتغال ثانویه ناشی از گردشگری (ساختمان سازی، حمل و نقل، مشاوره املاک و ...)
۲۰۰	۱۰۰	جمع

افزایش درآمد روستاییان

براساس نتایج جدول شماره ۴ بیش از نصف پاسخگویان معتقدند که گردشگری تاثیری در افزایش درآمد خانوار آنها نداشته است. ولی از بین ۴۶ درصد پاسخگویانی که اعتقاد به افزایش درآمد خانوار داشته اند، مطابق نمودار ذیل این تاثیر را از ۱۰۰ هزار تومان تا بیش از ۵۰۰ هزار تومان در ماه به صورت نمودار درصدی بیان نموده اند.

جدول ۴. توزیع تعداد و درصد پاسخگویان مبنی بر تاثیر گردشگری بر افزایش درآمد خانوار

گویه	ارزش	تعداد	درصد	ارزش درصدی	ارزش جمعی
تاثیر گردشگری بر افزایش درآمد خانوار	خیر	۱۹۵	۵۳.۴	۵۳.۴	۱۰۰.۰۰
	بلی	۱۷۰	۴۶.۶	۴۶.۶	۴۶.۶
	جمع	۳۶۵	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	

شکل ۲. تاثیر گردشگری بر افزایش درآمد خانوار بر حسب ریال در ماه

براساس نتایج شکل ۲، از بین ۱۷۰ پاسخگویی که بیان داشته اند، گردشگری تاثیر مثبتی در درآمد خانوارشان داشته است، ۲۷ درصد این تاثیر را تا ۱۰۰ هزار تومان در ماه، ۲۵ درصد تاثیر را بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار تومان ماهانه، ۲۲ درصد تاثیر را از ۳۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان، ۱۴ درصد این تاثیر را از ۴۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان و ۱۲ درصد تاثیر بر درآمد خانوار را بیش از ۵۰۰ هزار تومان در ماه دانسته اند.

یافته‌های استنباطی

بین توسعه گردشگری در نواحی روستایی و میزان متنوع سازی اشتغال چه رابطه‌ای وجود دارد؟

براساس جدول شماره ۵ با توجه به ستون میانگین می توان نتیجه گرفت که میانگین تمامی گویه های نه گانه متنوع سازی اشتغال کمتر از میانگین متوسط می باشد.

جدول ۵. تعداد و درصد پاسخگویان به گویه‌های مرتبط با متنوع سازی اشتغال

میانگین	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		گویه
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۲.۴۰	۲۴	۸۹	۲۵	۹۲	۲۹	۱۰۷	۱۴	۵۰	۸	۲۷	ایجاد فرصت‌های شغلی در اغلب ایام سال برای خانوار شما و کاهش نرخ بیکاری
۲.۳۴	۲۵	۹۲	۲۷	۹۷	۲۹	۱۰۶	۱۲	۴۳	۷	۲۷	ایجاد شغل‌های متنوع‌تر برای شما و خانواده تان در محیط محدود و بسته روستا
۲.۱۰	۳۳	۱۱۹	۲۸	۱۰۲	۲۲	۸۰	۱۰	۳۸	۷	۲۷	ایجاد مشاغل خانگی برای زنان و دختران خانوار شما
۲.۱۰	۳۱	۱۱۳	۳۱	۱۱۲	۲۱	۷۶	۱۰	۳۸	۷	۲۶	افزایش فرصت‌های شغلی برای جوانان خانوار شما که تحصیلات دانشگاهی دارند
۲.۳۵	۲۶	۹۷	۲۵	۹۰	۲۸	۱۰۱	۱۳	۴۹	۸	۲۸	ایجاد شغل برای افراد بیکار و بی شغلی که فاقد مهارت و توان خاصی هستند
۲.۳۶	۲۰	۷۴	۲۵	۹۱	۳۲	۱۱۶	۱۴	۵۱	۹	۳۳	تقویت روحیه کارآفرینی در خانوار شما برای ایجاد مشاغل جدید
۲.۳۷	۲۲	۷۹	۳۱	۱۱۳	۲۸	۱۰۳	۱۲	۴۳	۷	۲۷	ایجاد اشتغال مکمل برای خانوار شما از طریق گردشگری در کنار فعالیت‌های بخش کشاورزی
۲.۳۱	۲۶	۹۷	۲۸	۱۰۱	۲۵	۹۲	۱۳	۴۶	۸	۲۹	افزایش سطح تولیدات غیر کشاورزی (مثل صنایع دستی و محصولات غذایی)
۲.۳۳	۲۶	۹۶	۲۷	۹۹	۲۵	۸۹	۱۵	۵۶	۷	۲۵	گسترش مشاغل خدماتی در بین خانوار شما بخصوص نسل جوان

جدول ۶. ضریب همبستگی گویه‌های مرتبط با متنوع سازی اشتغال خانوار با توسعه فعالیت‌های گردشگری

sig	ضریب همبستگی	وزن دهی گویه	وزن	گویه
		وزن دهی گویه	وزن	گویه

۰.۰۰۰	۰.۵۲۱	۱۲.۸	۹۲۹	ایجاد فرصت‌های شغلی در اغلب ایام سال برای خانوار شما و کاهش نرخ بیکاری
۰.۰۰۰	۰.۴۳۹	۱۲.۶	۹۱۱	ایجاد شغل‌های متنوع‌تر برای شما و خانواده تان در محیط محدود و بسته روستا
۰.۰۰۰	۰.۴۵۰	۱۱.۷	۸۵۰	ایجاد مشاغل خانگی برای زنان و دختران خانوار شما
۰.۰۰۰	۰.۳۸۷	۱۱.۷	۸۴۷	افزایش فرصت‌های شغلی برای جوانان خانوار شما که تحصیلات دانشگاهی دارند
۰.۰۰۰	۰.۴۰۳	۱۲.۶	۹۱۶	ایجاد شغل برای افراد بیکار و بی شغلی که فاقد مهارت و توان خاصی هستند
۰.۰۰۰	۰.۳۲۹	۱۳.۴	۹۷۳	تقویت روحیه کارآفرینی در خانوار شما برای ایجاد مشاغل جدید
۰.۰۰۰	۰.۳۲۲	۱۲.۵	۹۰۴	افزایش سطح تولیدات غیر کشاورزی (مثل صنایع دستی و محصولات غذایی)
۰.۰۰۰	۰.۳۸۹	۱۲.۶	۹۱۰	گسترش مشاغل خدماتی در بین خانوار شما بخصوص نسل جوان
۰.۰۰۰	۰.۵۳۷	۱۰۰	۷۲۴۰	شاخص‌های متنوع سازی اشتغال خانوار

*. در سطح کمتر از ۰.۰۵ معنی دار است.

بر اساس نتایج جدول شماره ۶ چون P-Value بدست آمده برابر با مقدار (۰.۰۰۰) می‌باشد، بنابراین بین توسعه فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی و میزان متنوع سازی اشتغال خانوار رابطه معنادار مثبتی وجود دارد. ضریب همبستگی بدست آمده در این مورد برابر (۰.۵۳۷) است که نشان دهنده همبستگی بین این دو متغیر در سطح متوسط است. در میان زیرمجموعه‌های مربوط به متنوع سازی اشتغال، ایجاد فرصت‌های شغلی در اغلب ایام سال برای خانوار شما و کاهش نرخ بیکاری بیشترین رابطه را با توسعه فعالیت‌های گردشگری (۰.۵۲۱) و افزایش سطح تولیدات غیر کشاورزی (مثل صنایع دستی و محصولات غذایی) کمترین همبستگی را با توسعه فعالیت‌های گردشگری (۰.۳۵۵) دارد.

بین توسعه گردشگری در نواحی روستایی و افزایش درآمد چه رابطه‌ای وجود دارد؟

بر اساس جدول شماره ۷ با توجه به ستون میانگین می‌توان نتیجه گرفت که میانگین تمامی گویه‌های هشت گانه افزایش درآمد خانوار کمتر از میانگین متوسط می‌باشد.

جدول ۷. تعداد و درصد پاسخگویان به گویه‌های مرتبط با افزایش درآمد خانوار

میانگین	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		گویه
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۲.۲۶	۲۷	۱۰۰	۲۵	۹۳	۲۹	۱۰۶	۱۲	۴۳	۷	۲۳	افزایش سطح درآمد ماهیانه خانوار شما
۲.۱۹	۳۳	۱۲۲	۲۳	۸۵	۲۳	۸۴	۱۲	۴۳	۹	۳۱	کسب درآمد از طریق کرایه دادن خانه خود جهت اقامت گردشگران
۲.۴۷	۲۴	۸۹	۲۴	۸۷	۳۰	۱۰۸	۱۲	۴۴	۱۰	۳۷	کسب درآمد از طریق فروش محصولات زراعی، باغی و دامی به گردشگران
۲.۲۰	۳۱	۱۱۱	۲۸	۱۰۲	۲۳	۸۴	۹	۳۴	۹	۳۴	کسب درآمد از طریق فروش محصولات صنایع دستی به گردشگران
۲.۴۸	۲۵	۹۲	۲۴	۸۶	۲۷	۹۸	۱۴	۵۱	۱۰	۳۸	کسب درآمد از طریق فروش محصولات نظیر ترشیجات، نان‌های محلی و ... به گردشگران
۲.۳۱	۲۸	۱۰۴	۲۴	۸۹	۲۶	۹۳	۱۵	۵۳	۷	۲۶	تامین نیازهای اولیه زندگی از طریق درآمدهای حاصل از کار در زمینه گردشگری
۲.۱۳	۳۲	۱۱۷	۲۶	۹۶	۲۴	۸۸	۱۱	۳۹	۷	۲۵	امکان افزایش پس انداز و کمک به تامین نیازهای اولیه خانوار خودتان از طریق گردشگری
۲.۱۸	۳۰	۱۰۹	۲۶	۹۷	۲۶	۹۵	۱۱	۳۹	۷	۲۵	افزایش قدرت خرید و توان مالی شما و خانواده تان

جدول ۸. محاسبه ضریب همبستگی آزمون فرضیه رابطه بین توسعه گردشگری در نواحی روستایی و افزایش درآمد

خانوار

sig	ضریب همبستگی	وزن دهی گویه		گویه
		وزن درصد	وزن	
۰.۰۰۰	۰.۴۴۳	۱۲.۴	۸۹۱	افزایش سطح درآمد ماهیانه خانوار شما
۰.۰۰۰	۰.۴۰۸	۱۲.۱	۸۷۱	کسب درآمد از طریق کرایه دادن خانه خود جهت اقامت گردشگران
۰.۰۰۰	۰.۴۲۱	۱۳.۲	۹۴۸	کسب درآمد از طریق فروش محصولات زراعی، باغی و دامی به گردشگران
۰.۰۰۰	۰.۴۰۰	۱۲.۱	۸۷۳	کسب درآمد از طریق فروش محصولات صنایع دستی به گردشگران
۰.۰۰۰	۰.۴۱۰	۱۳.۳	۹۵۲	کسب درآمد از طریق فروش محصولات نظیر ترشیجات، نان‌های محلی و ... به گردشگران
۰.۰۰۰	۰.۴۳۳	۱۲.۶	۹۰۳	تامین نیازهای اولیه زندگی از طریق درآمدهای حاصل از کار در زمینه گردشگری
۰.۰۰۰	۰.۴۳۷	۱۲.۰	۸۵۴	امکان افزایش پس انداز و کمک به تامین نیازهای اولیه خانوار خودتان از طریق گردشگری
۰.۰۰۰	۰.۴۳۷	۱۲.۱	۸۶۹	افزایش قدرت خرید و توان مالی شما و خانواده تان متناسب با نرخ تورم
۰.۰۰۰	۰.۵۱۸	۱۰۰	۷۱۶۱	افزایش درآمد خانوار

*. در سطح کمتر از ۰.۰۵ معنی دار است.

بر اساس نتایج جدول شماره ۸ چون P-Value بدست آمده برابر با مقدار (۰.۰۰۰) می‌باشد، بنابراین بین توسعه گردشگری در نواحی روستایی و شاخص‌هایی افزایش درآمد خانوار رابطه معناداری مثبتی وجود دارد. ضریب همبستگی بدست آمده در این مورد برابر (۰.۵۱۸) است که نشان دهنده همبستگی بین این دو متغیر در سطح متوسط است. در میان زیرمجموعه‌های مربوط به افزایش درآمد خانوار، افزایش سطح درآمد ماهیانه خانوار شما بیشترین رابطه را با توسعه فعالیت‌های گردشگری (۰.۴۴۳) و افزایش قدرت خرید و توان مالی شما و خانواده تان متناسب با نرخ تورم کمترین همبستگی را با توسعه فعالیت‌های گردشگری (۰.۳۹۵) دارد.

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

یافته‌های پژوهش حاکی از آن شد که گردشگری به عنوان یک صنعت و فعالیت پایه و سازگار در محدوده‌ی مورد مطالعه بوده و به دلیل داشتن جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و مذهبی نسبتاً قوی و موقعیت ارتباطی مناسب که مورد توجه گردشگران بوده و در سالهای اخیر روند رو به رشد بیشتری داشته است که نیازمند شناسایی بیشتر جاذبه‌های موجود در روستا و حفظ و احیاء آن توسط سازمان‌های مربوطه و مدیران محلی می‌باشد. در این پژوهش نتایج یافته‌های تحلیلی نشان داده شد، مطالعه انجام شده با استفاده از متغیرهای مورد سنجش‌شنامی دهد که بیش از نیمی از پاسخگویاندر سؤال‌های مربوط به تأثیر گردشگری در متنوع شدن وضع اشتغال عنوان داشتند که گردشگری و توسعه آن به تنوع اشتغال در خانواده شان مؤثر بوده است. مطالعه انجام شده با استفاده از متغیرهای مورد سنجش‌شنامی دهد که پاسخگویان معتقدند که گردشگری تأثیری در افزایش درآمد خانوار آنها نداشته است ولی از بین ۴۶ درصد پاسخگویانی که اعتقاد به افزایش درآمد خانوار داشته اند، مطابق نمودار - این تأثیر را از ۱۰۰ هزار تومان تا بیش از ۵۰۰ هزار تومان در ماه به صورت نمودار درصدی بیان نموده اند. از بین ۱۷۰ پاسخگویی که بیان داشته اند، گردشگری تأثیر مثبتی در درآمد خانوارشان داشته است، ۲۷ درصد این تأثیر را تا ۱۰۰ هزار تومان در

ماه، ۲۵ درصد تاثیر را بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار تومان ماهانه، ۲۲ درصد تاثیر را از ۳۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان، ۱۴ درصد این تاثیر را از ۴۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان و ۱۲ درصد تاثیر بر درآمد خانوار را بیش از ۵۰۰ هزار تومان در ماه دانسته اند. ضریب همبستگی بدست آمده بین توسعه فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی و میزان متنوع سازی اشتغال خانوار برابر (۰.۵۳۷) است که نشان دهنده همبستگی بین این دو متغیر در سطح متوسط است. در میان زیرمجموعه‌های مربوط به متنوع سازی اشتغال، ایجاد فرصت‌های شغلی در اغلب ایام سال برای خانوار شما و کاهش نرخ بیکاری بیشترین رابطه را با توسعه فعالیت‌های گردشگری (۰.۵۲۱) و افزایش سطح تولیدات غیر کشاورزی (مثل صنایع دستی و محصولات غذایی) کمترین همبستگی را با توسعه فعالیت‌های گردشگری (۰.۳۵۵) دارد. ضریب همبستگی بدست آمده بین توسعه گردشگری در نواحی روستایی و شاخص‌هایی افزایش درآمد خانوار برابر (۰.۵۱۸) است که نشان دهنده همبستگی بین این دو متغیر در سطح متوسط است. در میان زیرمجموعه‌های مربوط به افزایش درآمد خانوار، افزایش سطح درآمد ماهیانه خانوار شما بیشترین رابطه را با توسعه فعالیت‌های گردشگری (۰.۴۴۳) و افزایش قدرت خرید و توان مالی شما و خانواده تان متناسب با نرخ تورم کمترین همبستگی را با توسعه فعالیت‌های گردشگری (۰.۳۹۵) دارد. از اینرو توجه و تاکید بر توسعه صنعت گردشگری روستایی با در نظر گرفتن بعد اقتصادی بسیار مهم است و هر گونه بی توجهی به ابعاد مختلف توسعه صنعت گردشگری اثر بخشی آن را در جهت رسیدن به پایداری در روستاها با مشکلات جدی مواجه می‌نماید. امروزه منافع و مصلحت علمی کشور در سال اقتصاد مقاومتی: تولید - اشتغال اقتضاء می‌نماید اینگونه روستاها باید در کانون تولیدات کشور باشند بنابراین باید بتوانیم در زمینه اجرایی کردن فرمایشات مقام معظم رهبری مبنی بر اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال جهت توسعه صنعت گردشگری و ایجاد اشتغال در نواحی روستایی گام برداریم. با توجه به مطالبه مردم و مقام رهبری از مسئولان جهت تمرکز بر تولید و اشتغال یکی از راهکارهای رسیدن به آن با داشتن مفاهیمی همچون اجتماع پایدار، منابع پایدار، اقتصاد پایدار و محیط پایدار با کاربست درست و صحیح توسعه صنعت گردشگری روستایی است.

منابع

- اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهرستان آمل (۱۳۹۵).
- اعظمی، موسی؛ و جلیلیان، سارا؛ و هاشمی امین، ناهید (۱۳۹۴). تحلیل آثار اجتماعی، اقتصادی و محیطی گردشگری پایدار (مطالعه موردی: روستای نوره)، مجله‌ی برنامه ریزی و توسعه گردشگری، ش ۱۴، ۱۵۴-۱۷۴.
- اکبری سامانی، ناهید؛ و بدری، سید علی؛ و سامانی، محمد (۱۳۹۲). ارزیابی گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: بخش سامان- شهرستان شهرکرد)، جغرافیا و آمایش شهری - منطقه ای، ۱۳۹۲، ش ۹: ۲۹-۴۸.
- پاپلی یزدی، محمد حسین؛ و سقایی، مهدی (۱۳۸۶). گردشگری (ماهیت و مفاهیم). تهران: سمت.
- پاپلی یزدی، محمد حسین؛ و سقایی، مهدی (۱۳۸۹). ماهیت و مفاهیم گردشگری. تهران: سمت.
- جمعه پور، محمود؛ و احمدی، شکوفه (۱۳۹۰). تاثیر گردشگری بر معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستای برغان، شهرستان ساوجبلاغ)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ش ۱: ۳۳-۶۳.

- جوان، جعفر؛ و حیدری، حمید (۱۳۸۹). نقش چاهک‌ها در متنوع سازی اقتصاد روستایی (مطالعه موردی: شهرستان زهک در سیستان و بلوچستان، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ش ۷۶: ۴۹-۶۶.
- جوان، جعفر؛ و سقایی، مهدی (۱۳۸۳). نقش گردشگری روستایی در توسعه منطقه‌ای با تاکید بر مدیریت روستایی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی ویژه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ش ۱۰۹: ۲-۱۲۴.
- دیناری، احمد (۱۳۸۴). بررسی وضعیت صنعت گردشگری در کشور ترکیه، ماهنامه بین المللی میراث فرهنگی و گردشگری، ش ۱۲.
- راسق قزلباش، سلیمان (۱۳۸۹). گردشگری روستایی و لزوم توجه به آن در برنامه‌های توسعه و آبادانی روستاها، فصلنامه مسکن و محیط روستا، ش ۱۲۹: ۹۸-۱۰۹.
- رضوانی (۱۳۹۰). توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- رضوانی (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران. تهران: نشر قومس.
- رضوانی، محمد رضا؛ و جعفری مقدم، سعید؛ و رحیمی، حمید (۱۳۹۱). تاثیر گردشگری بر تقویت نگرش‌های کار آفرینانه در مناطق روستایی، پژوهش‌های روستایی، ش ۱۰، ۱۵۳-۱۷۴.
- زاهدی، شمس السادات (۱۳۷۷). تحلیلی بر تبعات توسعه گردشگر، فصلنامه مطالعات مدیریت، ش ۲: ۴۰.
- زرافشانی، کیومرث؛ و شرفی، لیدا؛ و گراوندی، شهپر؛ و قبادی، پرستو (۱۳۹۲). بررسی اثرات توسعه گردشگری در ارتقاء شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی (مطالعه موردی: منطقه گردشگری ریجاب در استان کرمانشاه)، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ش ۵: ۱۱۹-۱۳۴.
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان مازندران (۱۳۹۰).
- سالنامه آماری استان مازندران (۱۳۹۰).
- سقایی، مهدی (۱۳۸۳). بررسی قابلیت‌های گردشگری روستایی در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- سلمانی، محمد و همکاران (۱۳۹۲). ارزیابی گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: بخش سامان-شهرستان شهرکرد)، جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، ش ۹: ۲۹.
- سلیمانی هارونی، خدیجه؛ و خسروی پور، بهمن؛ و برادران، مسعود؛ و غنیان، منصور (۱۳۸۹). نگرش ساکنان مناطق گردشگری روستایی نسبت به پیامدهای گردشگری روستایی در شهرستان ایزده، تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ش ۲.
- صدر موسوی، میر ستار (۱۳۸۶). ارزیابی وضعیت تسهیلات گردشگری استان آذربایجان شرقی از دید گردشگران، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، ش ۶۱: ۱۲۹-۱۴۳.
- علیپور شیر سوار، حمید رضا؛ و دوست جلالی، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی اثرات اقتصادی گردشگری بر نواحی روستایی.
- غنیان، منصور (۱۳۸۹). تبیین راهبردهای توسعه گردشگری کارآفرین روستایی (مطالعه موردی: منطقه اورامان)، رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران.

قادری، زاهد(۱۳۸۳). اصول و برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری روستایی. سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور.

کریمی رستگار، منصوره (۱۳۹۴). اثرات تغییر کاربری اراضی ناشی از توسعه گردشگری بر نواحی روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان تنکابن)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه مازندران.

محمدی یگانه، بهروز؛ و ولایی، محمد (۱۳۹۳). تنوع بخشی به اقتصاد روستاها جهت تحقق توسعه پایدار، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ش ۸: ۵۴-۷۰.

مرادی مسیحی، وراز؛ و قاسمی، علی (۱۳۹۳). نقش گردشگری در توسعه اقتصادی سکونتگاه های روستایی شهرستان بهشهر، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ش ۱۰۶: ۲-۱۲۵.

مطیعی لنگرودی، سیدحسن؛ و رضائیه آزادی، مریم (۱۳۹۲). ارزیابی اثرات اقتصاد گردشگری از دیدگاه جامعه میزبان در تفریح گاه بند ارومیه، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ش ۷۵: ۴-۹۱.

میمنند، محمدمهدی؛ و مقدمی، امیر (۱۳۹۱). مدیریت نوین توریسم جهانی. تهران: مهکامه.

مهدوی حاجیلویی، مسعود؛ و قدیری معصوم، مجتبی؛ و سنایی، مهدی (۱۳۸۷). نقش و تأثیر خانه های دوم بر ساختار اقتصادی، اجتماعی ناحیه کلاردشت، فصلنامه پژوهش های جغرافیای انسانی، ش ۶۵: ۱۹-۳۱.

مهدوی، مسعود؛ و قدیری معصوم، مجتبی؛ و قهرمانی، نسرین (۱۳۸۷). اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نظر سنجی از روستاییان دره کن و سولقان، فصلنامه روستا و توسعه، ش ۲: ۳۹-۶۰.

یونل بیچریل، فرانسوا ولا (۱۳۸۴). گردشگری بین المللی، محمد ابراهیم گوهریان و محمد مهدی کتابچی. تهران: امیر کبیر.

Assefa, G. & Frostell, B. 2007. Social Sustainability and Social Acceptance in Technology.

Briedenhann J., Wickens E. ;(2004), Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas- vibrant hope or impossible dream? Tourism managment;www. Elsever.com/Locate/Tourman. P1.

Frocht, I.(2005). A benefit segmentation of tourist in rural areas: a Scottish perspective. Tourism Management, 26, pp. 335- 346.

Holland, J., Dixey, L., & Burian, M., 2003, Tourism in Poor Rural Areas: Diversifying the roduct and Expanding the Benefits in Rural Uganda and The Czech Republic, London, UK: ODI, IIED and ICRT.

McClinchey, K. A., Carmichael, B. A.(2010). Countryside capital, Changing rural landscapes, and rural tourism implication in Mennonite country . Journal of Rural and Community Development, 5 (1), pp. 178- 199.

Slee, B.(1997). The economics impact of altemative types of rural tourism, Journal of Agricultural Economics,(10)6: 179-192.

Sustainable seatle,(1996), Indicators of sustainablecommunity, the sustainable seatle, seatle,wa.